

Liên minh tiền tệ trong lý thuyết về các Khu vực Tiền tệ Tối ưu [Zones Monétaires Optimales]

Liên minh tiền tệ đã được nghiên cứu rất lâu trong khuôn khổ cuộc tranh luận giữa cơ chế tỷ giá hối đoái cố định và linh động. Nó không phải một đối tượng nghiên cứu đặc thù mà được gắn với một hệ thống hối đoái cố định trong các cuộc tranh luận cả về học thuật lẫn chính trị. Cách tiếp cận đầu tiên về sáp nhập tiền tệ hay lý thuyết Khu vực Tiền tệ Tối ưu (Zones monétaires optimales - ZMO), đã ra đời trong bối cảnh này. Trong bài báo có tính khai sáng của Mundell (1961), khu vực tiền tệ được định nghĩa là một khu vực trong đó các tỉ giá hối đoái đều cố định. Vấn đề ở đây là xác định những điều kiện tối ưu cho khu vực ấy. Từ lâu, ba tiêu chuẩn dùng để xác định ranh giới một ZMO là: mức độ linh động trong chuyển đổi việc làm (Mundell, 1961), mở cửa kinh tế (McKinnon 1963) và đa dạng hoá cấu trúc sản xuất (Kenen, 1969).

Nhiều nghiên cứu về lý thuyết và đặc biệt là kiểm định trong khuôn khổ và tiêu chuẩn các ZMO đã được áp dụng vào châu Âu (xem bài tổng kết của Mongelli, 2002) cũng như những vùng khác (tham khảo Bayoumi và Eichengreen, 1999, áp dụng cho châu Á). Nghiên cứu này tập trung vào việc đánh giá ảnh hưởng bất cân xứng giữa các vùng (nước) từ một cú sốc gây ra, và đánh giá cả hiệu quả của những yếu tố điều chỉnh có thể thay thế tỷ giá hối đoái như linh động trong việc thay đổi việc làm và khả năng thỏa thuận chính sách ngân sách giữa các nước. Có thể ngầm hiểu rằng nếu những cú sốc về cung và cầu ảnh hưởng cân xứng (tức trải đều) đến các nước thành viên của khu vực tiền tệ thì chỉ cần một chính sách tiền tệ chung là đủ để có thể điều chỉnh. Ngược lại, nếu các cú sốc này không cân xứng thì các chính sách tiền tệ phải được thiết lập khác nhau tùy theo trường hợp đặc biệt của từng nước, hoặc nếu không thì phải cần thêm những yếu tố khác để điều chỉnh. Chi phí cho liên minh tiền tệ sẽ càng thấp nếu các cú sốc càng cân xứng hoặc khả năng thay đổi công việc làm càng linh động ... Những nghiên cứu thực nghiệm kể trên vẽ ra một bức tranh khá bi quan về cơ may thành công của liên minh tiền tệ, nhất là ở châu Âu. Nhưng khung phân tích này có vẻ không còn đủ để cho phép hiểu rõ những được mất của việc sáp nhập tiền tệ. Khi tập trung vào chi phí, cách phân tích này đã bỏ qua những ích lợi của liên minh tiền tệ. Trong khi đó, một số tiêu chuẩn của ZMO có thể là nội sinh. Vì nếu liên minh tiền tệ ra đời, làm phát triển thêm thương mại và đầu tư giữa các nước thành viên, thì chính nó sẽ góp phần làm giảm ảnh hưởng bất cân xứng của những cú sốc trong khu vực và giúp cho liên minh tiền tệ trụ vững, ngay cả khi trước đó nó không vững vàng (Rankel và Rose, 1996). Vì lý do đó, các nghiên cứu gần đây tập trung vào tìm hiểu tác động của liên minh tiền tệ đến giao dịch quốc tế (tức ngoại thương và đầu tư nước ngoài)